

ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ ХИЗМАТЛАРИНИНГ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШДА СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Аманов Абдоржон Абдуллаевич

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги
Малака ошириш институти профессори
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17578234>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-noyabr 2025 yil
Ma'qullandi: 08-noyabr 2025 yil
Nashr qilindi: 11-noyabr 2025 yil

KEY WORDS

ички ишлар органлари,
ҳуқуқбузарликлар
профилактикаси хизматлари,
ҳуқуқбузарликларнинг олдини
олиш, сиёсий партиялар,
ҳамкорлик

ABSTRACT

Мақолада ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматларининг ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда сиёсий партиялар билан ҳамкорлигини такомиллаштириш хусусида фикр юритилиб, мазкур фаолиятни янада самарали ташкил этишга оид таклифлар ҳамда тавсиялар билдирилган.

Мамлакатимизда бугунги кунда амалга оширилаётган ислохотларнинг асосий негизларидан бирини жамият ҳаётида ижтимоий муносабат субъектларининг фаровон турмуш кечиришларини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, бевосита ички ишлар органларини аҳолига янада яқинлаштириш ва уларни халқнинг энг яқин кўмакчиси бўлишларини таъминлаш, ички ишлар органларининг жамиятдаги роли ҳамда мавқеини ошириш, уларни кенг жамоатчилик яъни, фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорлигини янада мустаҳкамлаш ташкил этмоқда.

Шу ўринда таъкидлаш лозимки, юртимизда ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан белгиланган асосий хизмат вазибалари бўлмиш жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш ҳамда ҳуқуқбузарликлар профилактикасини ташкил этишда жамоатчилик тузилмалари яъни, фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорликни амалга ошириши аксиомадир. Хусусан, мазкур ҳамкорлик объектив зарурат бўлиши билан бирга бошқарув субъектлари томонидан ташкил этиладиган ва тартибга солинадиган тизимли фаолият ҳисобланади¹.

Шунингдек, юртимизда жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш ҳамда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматларининг қуйи бўғини бўлмиш таянч пунктлари фаолиятининг маҳаллаларда яъни, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш

¹ Забелов С.М. Взаимодействие органов внутренних дел с трудовыми коллективами и общественностью в охране общественного порядка и профилактики правонарушений. - Минск, 1979. – С.7.

органлари қошида ва бошқа аҳоли гавжум жойларда йўлга қўйилганлиги ҳам фуқаролик жамияти институтлари билан узлуксиз ҳамкорликни йўлга қўйилишига ўзига хос имкониятлар яратмоқда десак, муболаға бўлмайди. Хусусан, ҳозирги замонавий тараққиёт босқичида давлат ва умумжамиyat аҳамиятига молик масалаларни ҳал этиш, улар юзасидан қарор қабул қилишда нафақат давлат органлари, фуқаролар ёки алоҳида шахслар, балки муайян аҳоли қатламлари манфаатларини ҳимоя қиладиган жамоат ташкилотларининг, фуқаролик жамияти институтларининг роли ҳам юксалиб бормоқда. Бу ўз-ўзидан давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтлари ўртасидаги ҳамкорлик шакллари алоҳида ўрганиш лозимлигини кўрсатади².

Таъкидлаш лозимки, мамлакатимизда бугунги кунда амалга оширилаётган демократик янгиланишлар ва ўзгаришлар даврида фуқаролик жамияти институтларининг, улар орасида сиёсий партияларнинг ўрнини ҳамда уларнинг ҳуқуқбузарликларни олдини олишда ички ишлар ороганллари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари билан ҳамкорлигини алоҳида аҳамиятга эга йўналишлардан бири сифатида қайд этиш лозим. Масалан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «2017 – 2021-йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича **ҳаракатлар стратегияси тўғрисида**»³ги ПФ-4947-сон Фармонида «...давлат ва жамият ҳаётида сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш...» вазифаси ҳамда «2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»⁴ги Фармонида эса, «мамлакатимиздаги ислохотларни изчил давом эттиришда сиёсий партиялар ролини янада ошириш» алоҳида мақсадлардан бири сифатида белгилаб берилди.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси⁵нинг 74-моддасида «Сиёсий партиялар турли ижтимоий табақа ва гуруҳларнинг сиёсий иродасини ифодалайдилар ва ўзларининг демократик йўл билан сайлаб қўйилган вакиллари орқали давлат ҳокимиятини тузишда иштирок этадилар. Сиёсий партиялар ўз фаолиятининг молиялаштирилиши манбалари ҳақида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига ёки у ваколат берган органга белги-ланган тартибда ошкора ҳисоботлар тақдим этадилар» деб белгилаб қўйилган.

² Грив В.В. Законотворческая (правотворческая) инициатива как форма влияния институтов гражданского общества на органы государственной власти // Конституционное и муниципальное право. –2010. – № 12. – С. 9-15.

³ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сон Фармони // Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси – <http://Lex.uz>.

⁴ Ўзбекистон Республикаси Президентининг «2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги Фармони // Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси – <http://Lex.uz>.

⁵ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси // Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси – <http://Lex.uz>.

Ўзбекистон Республикасининг «Сиёсий партиялар тўғрисида»⁶ги қонунининг 1-моддасида эса, «Сиёсий партия Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг қарашлар, манфаатлар ва мақсадлар муштараклиги асосида тузилган, давлат ҳокимияти органларини шакллантиришда жамият муайян қисмининг сиёсий иродасини рўёбга чиқаришга интилувчи ҳамда ўз вакиллари орқали давлат ва жамоат ишларини идора этишда қатнашувчи кўнгилли бирлашмасидир» деб таърифланган.

Айтишимиз мумкинки, олиб борилган тадқиқотимиз жараёнида бир қанча маҳаллий ва хорижий мутахассисларнинг сиёсий партияларнинг ташкил этилиши, уларнинг мақсади ва вазифалари, жамият сиёсий тизимида эгаллаган мавқеи, давлат органлари билан ўзаро муносабатлари, сайловлар жараёнидаги иштироки, қонунчилик асослари, фуқароларнинг манфаатларини ифодалашдаги ҳаракати, бугунги кундаги фаолияти хусусидаги хилма-хил фикрлар билдирганликларининг гувоҳи бўлдик. Хусусан, «партиялар фуқаролик жамияти ва давлат манфаатларини уйғунлаштирувчи ягона кучдир. Демак, кучли партиялар давлатни кучсизлантирмайди, аксинча, улар сиёсий жараёнларнинг жамоатчилик назорати остида кечишини таъминлашга ёрдамлашади, давлатни жамиятнинг турли ижтимоий гуруҳ ва қатламлари билан боғлаб, улар ўртасидаги муштаракликни янада кучайтиради. Аксинча, демократик мамлакатлар тажрибасидан маълумки, партияларнинг кучсизлиги давлат органларининг заифлигига сабаб бўлиши мумкин»⁷.

Шунингдек, сиёсий партиялар жамият сиёсий тизимининг асосий элементларидан бири ҳисобланади. «Фуқаролик жамияти институтлари ичида энг фаоли, сиёсий манфаатларни ифодалаш ва ўткази олиш ҳуқуқи ва имкониятларига эга бўлгани сиёсий партиялардир»⁸. Биз бу масалада Ю.А. Юдиннинг, замонавий фуқаролик жамиятининг бардавом фаолияти бир неча серқирра жамоат ташкилотлари билан узвий алоқани талаб этади, уларнинг энг асосийси сиёсий партиялардир⁹ деб айтган фикрига қўшилаемиз.

Таъкидлаш лозимки, «сиёсий партиялар жамият сиёсий тизимининг асосий таркибий қисми ва сиёсий институт сифатида давлат ҳокимияти механизмининг ишлашида фаол иштирок этадилар ёки унга муайян таъсир ўтказадилар, фуқароларнинг сиёсий онги шаклланишида ва сиёсий маданияти даражасини ортишида катта рол ўйнайдилар»¹⁰. Зеро, жамият сиёсий тизимининг фаол ҳаракати кўп жиҳатдан сиёсий партиялар фаолиятига, улар ўртасидаги соғлом рақобат асосидаги ҳокимият учун курашга боғлиқ.

Давлат органлари ва сиёсий партияларнинг алоқаларини шунда кўриш мумкинки, давлат сиёсий партияларнинг ташкил этилиши ва эркин фаолияти учун шароит яратиб

⁶ Ўзбекистон Республикасининг «Сиёсий партиялар тўғрисида»ги қонуни // Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси – <http://Lex.uz>.

⁷ Ўзбекистон жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ қилиш йўлида. Муаллифлар жамоаси // Тузувчи ва масъул муҳаррир Қ.Назаров. – Т., «Akademiya», – 2005. – Б. 104.

⁸ Ўзбекистон жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ қилиш йўлида. Муаллифлар жамоаси // Тузувчи ва масъул муҳаррир Қ.Назаров. – Т., «Akademiya», 2005. – Б. 99-100.

⁹ Юдин Ю.А. Политические партии и право в современном государстве. –М., Издательская группа «ФОРУМ–ИНФРА-М», – 1998. – С. 36.

¹⁰ Германиянинг сиёсий партиялари тўғрисидаги қонуни. – Т., Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази, – 2007. – Б. 8.

берса (қонунлар¹¹ орқали), ўз навбатида, сиёсий партиялар ҳам ўз ҳаракатларида мамлакатни ривожлантириш масаласига асосий вазифа сифатида ёндашадилар (Бу уларнинг дастурлари¹²да белгиланган). Дарҳақиқат, бу икки серқирра институтнинг жамият сиёсий тизимидаги ҳаракати, бир-бири билан ўзаро муносабатлари муайян тўғри ва акс алоқаларга асосланади. Давлат сиёсий партияларнинг эркин фаолиятига шароит яратиб берса (тўғри алоқа), ўз навбатида сиёсий партиялар ҳам дастурий ғоялар, қарашлар, фикрлар хилма-хиллиги орқали давлатни ривожлантиришга ўз ҳиссаларини қўшадилар (акс алоқа). Бу икки институтнинг бир-бири билан узвий алоқадорлиги, умумий манфаатлар асосида фаолият юритиши нафақат ўзларининг, балки жамиятнинг равнақи, инсониятнинг фаровон келажаги учун муҳим омил бўлиб хизмат қилади. Зеро, «сиёсий партиялар давлат билан халқ, жамият ўртасида боғловчи ҳалқа вазифасини бажаради»¹³.

Айтиш мумкинки, бугунги кунда юртимизда кўп партиявийлик тизими амалда бўлиб, бешта сиёсий партия¹⁴ фаолият юритмоқда. Ушбу сиёсий партияларнинг нормал фаолият юритишлари учун тегишли барча шароитлар давлат томонидан яратиб берилган ва ушбу ҳолатни ўз ўрнида ҳуқуқ-бузарликларни олдини олишдаги ҳамкорлик учун жуда яхши имконият сифатида баҳолашимиз мумкин.

Шу ўринда тадқиқот ишимиз жараёнида олиб борилган ўрганишлар асосида айтишимиз мумкинки, бугунги кунда ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматларининг ҳуқуқбузарликларни олдини олишда сиёсий партиялар билан самарали ҳамкорлигини ташкил этишда мавжуд имкониятлардан фойдаланилмаётганлигини кўрсатмоқда ҳамда мазкур ҳамкорликни самарали ташкил этишга тўсқинлик қилаётган муаммолар ҳам кўзга ташланмоқда. Бу эса, ушбу ҳамкорликни лозим даражада ташкил этишга тўсқинлик қилиши ёки кўзланган мақсадга эришилмасликка олиб келиши ва ҳамкорликдаги фаолиятнинг самарасизлигини келтириб чиқариши табиий ҳолдир. Назаримизда, ушбу ҳамкорликни самарали ташкил этиш учун қуйидаги ташкилий жиҳатларга аҳамият бериш зарур:

биринчидан, ҳамкорликнинг ҳуқуқий асосларига;

иккинчидан, ҳамкорлик иштирокчиларининг касбий тайёргарлигига;

учинчидан, ҳамкорликни бошқариш ва мувофиқлаштиришга.

Ташкилий жиҳатлардан бири – *ҳамкорликнинг ҳуқуқий асослари* хусусида тўхталиб айтишимиз мумкинки, бугунги кунда мамлакатимиз амалдаги қонунчилигида давлат

¹¹ Ўзбекистонда сиёсий партияларнинг эркин фаолияти учун ҳуқуқий асос сифатида хизмат қилаётган бир неча қонунлар мавжуд. Улар: Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, «Давлат бошқарувини янгилаш ва янада демократлаштириш ҳамда мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партиялар ролини кучайтириш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий қонуни, Ўзбекистон Республикасининг «Жамоат бирлашмалари тўғрисида»ги, «Сиёсий партиялар тўғрисидаги», «Сиёсий партияларнинг давлат томонидан молиялаштириш тўғрисида»ги ва бошқа қонунлар.

¹² Мамлакатимизда амалда бўлган барча сиёсий партияларнинг дастурларидаги бош масала Ўзбекистонни ривожлантиришдир. Масалан: Ўзбекистон Либерал-демократик партиясининг дастурига қаранг. Унинг дастуридаги битта боб айнан «Партиянинг давлат ва жамият қурилишини демократлаштириш ва либераллаштириш соҳасидаги вазифалари»га қаратилган.

¹³ *Мамадалиев Ш.О.* Халқ ҳокимияти: назария ва амалиёт. – Т., – 2003. – Б. 166.

¹⁴ Расмий маълумотлар 2022 йилнинг 1 январь ҳолатига кўра кўрсатилган. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигининг расмий-веб сайти // – www.minjust.uz.

органларининг фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорлигига оид бир қанча нормалар белгиланган. Лекин, бевосита давлат органларининг ҳуқуқбузарликларни олдини олишда сиёсий партиялар билан ҳамкорлигига оид тўғридан-тўғри норма ва қоидалар мавжуд эмас. Масалан, Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»¹⁵ги қонунининг 21-моддаси «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқароларнинг ҳуқуқбузарликлар профилактикасидаги иштироки»га бағишланган. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси соҳасида алоҳида аҳамиятга эга бўлган мазкур норматив-ҳуқуқий ҳужжатда умумий маънода «...нодавлат нотижорат ташкилотлари...» деб белгиланган.

Сиёсий партияларнинг бугунги кунда мамлакатимизда давлат ва жамият ҳаётидаги роли ва мавқеини инобатга олиб, ҳамда уларнинг ҳуқуқбузарликларни олдини олишда давлат органлари, хусусан ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари билан ҳамкорлигининг ҳуқуқий асосларини бойитиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»¹⁶ги қонунининг 21-моддасининг номланишига ва ички мазмунига «*сиёсий партиялар*» жумлаларини киритиш ҳамда 21-модданинг номланишини «*Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, сиёсий партиялар, нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқароларнинг ҳуқуқбузарликлар профилактикасидаги иштироки*» деб номлаш мақсадга мувофиқдир. Сабаби, бугун нафақат мамлакатимизда балки, бутун дунёда сиёсий партиялар жамият ижтимоий ҳаётидаги фуқаролик жамияти институтлари орасида муҳим субъектлардан бири ҳисобланади. Қонун нормасига ушбу ўзгартиришнинг киритилиши эса, сиёсий партияларнинг ҳуқуқбузарликларни олдини олишда давлат органлари, хусусан, ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари билан ҳамкорлигининг ҳуқуқий асослари бойишига ва кучайтирилишига хизмат қилади.

Ушбу субъектлар ҳамкорлигини самарали ташкил этишда аҳамият бери-лиши зарур бўлган ташкилий жиҳатлардан бири – *ҳамкорлик иштирокчилари-нинг касбий тайёргарлигидир*. Яъни, мазкур ҳамкорликни самарали ташкил этилишида ҳамкорлик иштирокчиларининг касбий тайёргарлиги катта аҳамиятга эгадир. Бошқача айтганда, ушбу жараён ташкилотчиларнинг, яъни, ҳамкорлик учун масъул ходимларнинг касбий тайёргарлигига боғлиқдир. Хусусан, бугунги кунда ушбу йўналишдаги ҳамкорлик фаолиятини самарали ташкил этиш учун бевосита масъул бўлган ходимларнинг айримларида ташкилотчилик, ташаббускорлик, киришимлилик, раҳбарлик, юксак профессионализм каби касбий хислатларнинг етарли даражада эмаслигини ҳам ҳамкорлик самарадорлигига салбий таъсир этувчи асосий сабаблардан бири сифатида эътироф этишимиз мумкин. Ушбу ҳолатлар эса, бугунги кун амалиётида ўзининг таъсирини кўрсатмоқда. Шу боис, тегишли субъектлар ушбу ҳамкорликни самарали ташкил этиш учун ташкилотчилик, ташаббускорлик, киришимлилик, раҳбарлик, юксак профессионализм каби қобилиятларга эга, юксак савияли кадрларни бириктириш

¹⁵ Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги қонуни // Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси – <http://Lex.uz>.

¹⁶ Ўша манба.

амалиётини жорий этиши мақсадга мувофиқдир. Сабаби, жамиятда инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳамда ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш, конституциявий тузумни ҳимоя қилиш, қонун устуворлигини, шахс, жамият ва давлат хавфсизлигини таъминлаш, шунингдек, ҳуқуқбузарликларнинг сабаблари ва содир этилишига имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш ҳамда бартараф этиш, ҳуқуқбузарликларни содир этишга мойил шахсларни аниқлаш, жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш ушбу ҳамкорликни амалга оширувчи субъектлардан юқорида қайд этилган сифатларни талаб этиши табиий ҳолдир.

Шу билан бирга, ушбу йўналишдаги самарали ҳамкорликни ташкил этишда мазкур вазифани амалга ошириш учун бириктирилган сиёсий партиялар ходимларининг бундай жараёнларда иштирок этишга тайёр эмасликлари, айримларининг ушбу масалага юзаки ёндашишлари, етарли даражада билим ва тажрибага эга эмасликлари ҳам ҳамкорликка оид тадбирларда фаол иштирок этишларига тўсқинлик қилмоқда. Бунга асосий сабаб сифатида мазкур ҳамкорлик бўйича зиммасига вазифа юклатилган сиёсий партиялар аъзоларини, айниқса, ҳамкорлик учун масъул бўлган ходимларини ҳуқуқий жиҳатдан ушбу жараёнларда иштирок этиш учун тайёрлаш, уларда жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш ҳамда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишга оид ҳамкорликдаги фаолият бўйича зарур кўникмаларини шакллантириш борасида махсус машғулотлар ташкил этилмаганлигини қайд этишимиз мумкин. Мазкур муаммони бартараф этиш учун эса, ҳуқуқбузарликларни олдини олишда самарали фаолият олиб борилишидан асосий манфаатдор бўлган ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари томонидан ҳамкорлик учун масъул бўлган ходимларни ҳуқуқий жиҳатдан тайёрлаш, уларда жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш ҳамда ҳуқуқбузарликларни олдини олишга оид ҳамкорликдаги фаолият учун зарурий кўникмаларни шакллантириш юзасидан махсус ўқув курслар ташкил этилиши мақсадга мувофиқдир.

Ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматларининг ҳуқуқбузарликларни олдини олишда сиёсий партиялар билан ҳамкорлигини самарали ташкил этишда аҳамият берилиши зарур бўлган ташкилий жиҳатлардан яна бири – *ҳамкорликни бошқариш ва мувофиқлаштириш*дир. Дарҳақиқат, ҳамкорликнинг самарадорлиги бевосита уни бошқариш ва мувофиқлаштиришга боғлиқдир. Хусусан, мазкур йўналишдаги амалиёт таҳлили ушбу ҳамкорликни амалга оширишга масъул ҳисобланган ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари ва сиёсий партиялар ходимлари амалга ошираётган тадбирларда тегишли вазифаларга баъзан расмийтачилик учун, юзаки қараб, ҳамкорликда амалга оширилиши зарур бўлган тадбирларни бошқариш ва мувофиқлаштириш бўйича етарли даражада мажбуриятларини бажармаслик ҳолатларига йўл қўймоқда деб хулоса қилишимизга асос бўлмоқда. Бошқача айтганда, ўтказилган таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари сиёсий партиялар билан ҳуқуқбузарликларни олдини олишдаги ҳамкорлиги маъмурий ҳудудларда жуда ҳам кам ёки баъзи ҳолларда юзаки, шунчаки ҳисобот учун ташкил этилиб, ташкил этиш ва мувофиқлаштириш масалаларига эътиборсизлик билан қаралмоқда. Хусусан, ҳамкорлик бўйича амалга оширилган ишлар ҳақидаги маълумотлар чуқур таҳлил қилинмаётганлигини, ушбу йўналишдаги муаммолар етарли даражада муҳокама

қилинмасдан ҳамда қабул қилинган қарорлар реал ҳолатларга асосан эмас, балки, юзаки, фақат ҳисобот учун тайёрланаётганлигининг гувоҳ бўлишимиз мумкин. Ушбу жараёнларда юқорида қайд этилган салбий ҳолатларни олдини олиб, ҳар бир субъектнинг ҳамкорликни бошқариш ва мувофиқлаштиришга виждонан ва масъулият билан ёндошишларини таъминлаш мақсадга мувофиқдир.

Шу билан бирга, ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари билан ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда самарали ҳамкорлик олиб бораётган сиёсий партияларнинг фаоллигини янада ошириш ва улар томонидан ушбу жараёнларда амалга оширилаётган ишларни муносиб баҳолаш мақсадида мазкур жараёнларда бошқаларга ибрат бўлиб келаётган сиёсий партиялар ва уларнинг аъзоларини рағбатлантириш амалиётини кенг жорий этиш лозим. Хусусан, ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматларининг ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда сиёсий партиялар билан ҳамкорлигининг асосий йўналишлари:

биринчидан, маъмурий ҳудудда содир бўлиши мумкин бўлган ҳуқуқбузарлик, жиноят, бошқа нохуш ҳодиса ва ҳолатларнинг олдини олиш, уларнинг содир этилиш сабаблари ва уларга имкон берган шароитларни аниқлаш ҳамда бартараф этиш;

иккинчидан, шахсларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, уларга ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш ҳамда аҳолининг ҳуқуқий маданиятини юксалтиришда ўз аксини топиши лозим.

Мазкур ҳамкорликнинг яна бир хусусияти шундаки, одатда, сиёсий партиялар жамиятда халқ номидан фаолият олиб боради ва шу халқнинг фаровон турмуши ҳамда порлоқ келажаги учун ҳаракат қилади. Демакки, шу халқнинг фаровон турмуши йўлидаги ҳар қандай салбий ҳолатларга қарши кураш ва уларни олдини олиш сиёсий партияларнинг ҳам асосий вазифалари қаторидан жой олиши мақсадга мувофиқдир. Яъни, *ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматларининг сиёсий партиялар билан ҳуқуқбузарликларни олдини олишдаги ҳамкорлигининг мақсади – жамият ижтимоий ҳаёти субъектларининг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ҳамда ҳуқуқбузарликларга қарши курашиш ва уларнинг сабаблари ҳамда содир этилишига имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, бартараф этиш, жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтиришдир.*

Шунингдек, ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари ҳуқуқбузарликларни олдини олишда сиёсий партиялар билан қуйидаги масалаларда ўзаро ҳамкорлик қилишлари лозим деб ҳисоблаймиз:

– тегишли ҳудудда ҳуқуқбузарликларни олдини олишга оид қўшма дастурларни ишлаб чиқиш ва ижросини таъминлаш;

– содир этилган ҳуқуқбузарликлардан жабрланганларга ёрдам кўрсатиш бўйича марказлар фаолиятида самарали иштирок этиш;

– ижтимоий муносабатлар субъектларини, айниқса, ёшларни маънавий, ахлоқий, жисмоний, ҳуқуқий жиҳатдан камол топишида қўмаклашиш;

– муқаддам судланган, жазони ижро этиш муассасаларидан озод этилган ёки ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасаларидан қайтган шахсларнинг ижтимоий реабилитацияси ва ижтимоий мослашувига қўмаклашиш;

- аҳолининг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини ошириш;
- миллатлараро, маданиятлараро тотувлик ва фуқаролар тотувлиги ғояларини мустаҳкамлаш, кўп асрлик, анъанавий маънавий-ахлоқий ҳамда тарихий-маданий қадриятларни тиклаш ва сақлаш.

Хулоса қилиб айтганда, ички ишлар органлари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизматлари ўзлари фаолият олиб борадиган маъмурий ҳудудда ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолиятини сиёсий партиялар билан ўзаро ҳамкорликда амалга оширишлари ўзининг ижобий натижасини беради. Сабаби, сиёсий партиялар бугунги биз яшаётган XXI асрда нафақат мамлакатимизда балки бутун дунёда жамият ижтимоий ҳаёти ва давлат бошқарувида муҳим аҳамият касб этадиган катта нуфузга эга фуқаролик жамияти институтларидан биридир.

